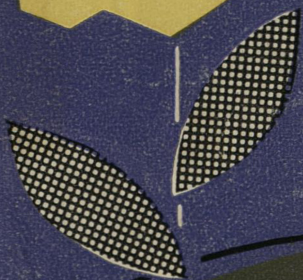

(11 КЭЛМ)
- 904

- 256 996 -

А К С Е Н
С У С Е Е В

ИНОГ МИНО,
БИЧАМАРТ!

К84(2-643)/6-5
с 904

2

ас

Аксен Сусеев

(Дендян Айс)

кр.
ИНЫГ МИНЬ,
БИЧӨ МАРТ!

Шүлгүд болн поэмс

Хальмг госиздат
Элст — 1965

256996

PK

Н А Р Г

Политическ лирик

Мана ракет	11
Манолис Глезост сулдхвр	13
Уильям Дюбуад мана менд	14
Куба, бидн чамта негмбидн	16
Би өрлө зүүд үзвв	18
Живрмүд улм батртва	20
Шуурһ үзэд санлһн	23
Семен Нимгиров	26
Теегин герл	34
Пальмиро Тольятти	37
Ленин мана нарн (дун)	39
Иньг минь, бичэ март (поэм)	41
Жанһрин байрла	53
Күчр цаг	68

Дурна туск шүлгүд

Алтайд	87
Парижин күүкн	88

Онъдинд нүдндм үзгднэч	92
Дуту дурн (дун)	94
Ээжин туск дун	96

Шөвгтэ шүлгүд

Эркнч Генднэ тускар	99
Уршгта Улан Манж	103
Зүн хаалһта индейкс	107
Худлч	110

Моңһл мини зүркнд

Улан Баатр (йөрэл)	119
Ханда (дун)	121
Дууна эзнд	123
Терзэрн хэлэжэхэд	125
Селенган туск дун	130
Хальмг ду соңсвв	132
Хужртин аршан (легенд)	133
Тайхир чолун (легенд)	136
Цаһан нур (легенд)	139

СЕМЕН НИМГИРОВ

Теегин баатрин туск поэм.

Чиигтэ цасн ширлэд
Чирэ цокж наалдна,
Хар девл царцад
Хала кевтэ хардана.

Салькн цас бутхачна
Сала-сартгар хувсхлнэ,
Теңгр һазр негдүлэд
Таг сохрад шуурна...

Шуурһн чон метэр
Шуучхар һалзурж һаңгньна,
Оруһин бухин дууһар
Оркрад, чишкэд өлкөднө.

Баһ — чонс ээмгин
Боодгин һолд бээсн,
Хөөчирт күрч туслх
Хурдн ухан орна.

Нимгиров Семен баатр,
Нутгин малын эмч,
Олна зөөр харсхар
Омгта зөргтөнэр харна.

Тергн, машин, трактор,
Теегэр йовдгнь тасрж...
Шуурһн харңһу, бүтү...
Шидрт баран үзгдхш.

Эмч мөр тохад
Элкдэд довтлад һарв...
Өрч — сөвөнһрнь салькн
Өршэңһү угаһар үлэв...

«Мана хөд үкхлэ,
Манһдур шуурһн гиихлэ...
Малын эмч күүнэ
Му нерн болх...»

Хурц салькн үлэнэ
Хурди мөрн муурна,
Хаалһан алдсн эмч
Харңһу сөөд төөрнэ...

«Нимгиров уралан зүтк...
Нутгин зөөрэн харс...
Хойр хонгин шуурһнд
Хөөдөн алулж болдвн?..»

Мөрн көшэд көлрэд,
Мөлкэд унв, көлдв,
Мана цагин баатр
Малын эмч йовһдв...

Сө киитн икдв...
Салькн — шурһн гүднэ...
Көрд булхад эмч,
Көлнь көшэд унна...

Ухань — орж һарад
Урдк хөөдкэн тоолна...
Сарпулин сурһульд Нина...
Селэнднь һунта Игорек...

Өнчэр өссән санна...
Өөрхн төрлмүд уга...
Бичкн көвүн, гергн
Бүлдән күрхлэ болх...»

«Хөөдиг үкүлж болшго
Харалта шуурһнас харсхмн..
Торһн нооснас айта
Түмн костюм һархмн...

Советин нутгин эмтн
Сээхн костюм өмсх..
Семен Нимгиров — намаг
Советин эмтн үмсх...»

Эмч кевтнэ.. көлджэнэ,
Элкнь киит урсна..
Нутгиннь тускар санна..
Нөөрнь диилэд унтна...

Зүүдн үзгднэ: Москва,
Зург болсн өргэ..
Заалар дүүрнг гиичир,
Зөргтэ Валяг угтна...

Цаһан ээм деерэн
Ценкр альчур көдрж..
Хажуднь Андриан — күргнь
Хань — нөкдмүдтәһән йовна...

Хойр баатрин хүрм
Хотл балһснд болжана,
Шеemгин сээнэснь уйсн
Шин костюмта йовцхана.

Николаев иртхэ гиснд,
Нимгиров Семен одна,
Андриян Валя хойрин
Айта гиичнь болна...

Байрин үгэн келлдэд
Байрин чаһран ууцхана,
Баһ — чонса эмч
Бас босч келлцнэ:

— «Хальмгин у теегэс
Ханлт танд өргжэнэв...
Космосин хойр баатрин
Күүкднь оли болтха!

Торһн нооста хөөдиг
Тег дүүргж өскнэвдн...
Тана шин костюмс
Тер хөөдин нооснас...»

...Шуурһи шуукрна, ишкрнэ...
Шунмһа эмч көдлнэ...
Дөрв көлдэд мөлкэд
Дүүлэд уралан зүткнэ...

Дакн ухаһан алдад
Дуту-дундар саналдв...
Әмд бәәх седкл
Әвртә кевәр буслв...

Шин зүүдн орв.
Шин улс үзгдв:
...«Кремлин өргә дотр
Кубин гиичнриг теткв.

Нимгиров Семен гиичнрт
Нәәмн хө күргв.
Хальмгин нерн деерәс
Халун байр өргв...

Теегин хөөнә махн
Таава деер ширжңив...
Фидель — күндтә гиич,
Хальмгин хөөдиг магтв...

Эмэлтэ хазарта мөр
Эмч көтлэд ирв,
Энкр гиич Фидельд
Эн мөрэн белгвл...

«Хальмг таңһчин хамань
Хээртэ иньг бээдвч?»
«Боодгин холин көвэд
Баһ — Чонса ээмгт...

Дээнэ өмн, дөдгчд,
Дурта мана Городовиков,
Баһ — Чонст ирж
Бүкл өдртэн гиичлгдлэ...

Тиигхд, адунас мөр
Туурсн баатртан белгллэвдн,
Ода танд — Фидель
Онц белгэн өгчэнэвдн...»

...Шуурһн шуурата, киитн.
Шидрт баран үзгдхш...
Нүд чичм харңһу...
Нүднь аныгдна, утна...

Һалв шуурһнла ноолдад
Һарад зөрглэд йовлач...
Хөөчнрт күрхэр седэд
Хурц киитнд көлдлөч...

Дээнэ һалд, тагнулд,
Дээч зөргтәһәр йовдг...
Тер салдс мет
Теегин шуурһнла ноолдвч...

Олна жирһлин төлө.
Отгин нернэ төлө
Теегин эндрк баатр
Туурсн Семен Нимгиров!

Мини зүркнэ шүлг
Мөңкинд чамаг магттха!
Игорек — чини үрндчн
Иткл, зөрг немтхә!

1964 ж., январин 31.